

Una multitud de refugiats espera a la frontera a poder entrar a França, el 5 de febrer de 1939 ■ MANUEL MOROS (FONS PENEFF)

Maria Campillo aplega una quarantena de testimonis escrits de l'exili de 1939 al volum 'Allez! Allez!'

Passar la ratlla

Eva Vázquez
BARCELONA

Entre el gener i el febrer de 1939, unes 460.000 persones van travessar la frontera buscant refugi a França. Hi havia civils, soldats, polítics, metges, escriptors, pintors, sindicalistes, gent corrent, famílies senceres, nens i vells, tots igualats sota la ventada glacial que assotava el cim del coll del Pertús o d'Ares mentre esperaven a ser distribuïts pels gendarmes, desbordats per aquell formiguer d'humanitat que havia anat estimbant cotxes i camions que ja no servien pels barrancs, que havia hagut d'abandonar maletes i familiars moribunds pel camí, que havia sofert l'indigne bombardeig de l'aviació italiana i alemanya, que havia confiat tant en la salvació que n'hi havia que venien per la muntanya sense abric o amb sabates de taló.

Alguns d'aquests homes i dones, molts d'ells encara molt joves, van escriure ja aleshores uns textos que servissin de memòria d'aquell èxode desesperat, encara que la majoria no veurien la llum fins molts anys més tard; d'altres tardarien més temps a donar forma a

aquell record de la fam i el fred, en memòries o ficcions autobiogràfiques.

Maria Campillo, profesora de la Universitat Autònoma de Barcelona i especialista en la literatura de l'exili, ha recopilat 41 testimonis al volum *Allez! Allez! Escrits del pas de frontera, 1939* (L'Avenç), un llibre que podria sem-

El llibre recopila memòries, cartes, dietaris i entrevistes, i textos inèdits de Calders i Trabal

blar una col·lecció de fragments més o menys coneguts si no fos que, entre tots, des de les cartes d'un patriarca de les lletres com Carles Riba fins als reports d'escriptors soldats com ho eren llavors Pere Calders o Vicenç Riera Llorca, componen una de les imatges més vives, més humanes i intenses, del que va significar l'exili republicà de 1939.

"Passar la ratlla", conquerir l'espai simbòlic de

la llibertat que representava França, allà on hi havia el pa blanc enfront del crostó negre de la guerra, va convertir-se en la fixació de tots ells, abans de descobrir que a l'altra banda d'aquella línia imaginària hi havia sobretot desdeny i desconfiança, i uns camps de confinament on retrunyia l'imperiós "allez! allez!" dels guardes senegalesos, que els primers fugitius, aferrats encara a l'esperança d'una fraternitat europea, van interpretar com un jocós "olé! olé!", com recorda el pintor i gravador Jaume Pla. Un cop passada la frontera, els destins es bifurcaven, però a l'arribada, tots sabien que eren, sense distinció, part d'aquella població de perdedors que marxaven amb la desconcertant sensació que estaven expiant alguna obscura culpa, com explica el periodista i polític montblanquí Josep M. Poblet.

D'entre la quarantena de textos seleccionats, n'hi ha de ja clàssics, com els d'Antoni Rovira i Virgili, Xavier Benguerel, Teresa Pàmies o Avel·lí Artís-Gener, però també de descoberts fa relativament poc, com els de Carles Fontserè, Sebastià Gasch, Agustí Centelles o Mont-

serrat Julió, i alguns de poc difosos, com els d'Òtilia Castellví o Edmon Vallès, o fins i tot inèdits, com els que es reproduïen de Calders i Francesc Trabal. Maria Campillo s'admira en el pròleg de la coherència del mosaic que dibuixen una tal diversitat de testimonis entestats a compartir "l'exactitud d'alguns detalls". És així com ressonen d'un text a l'altre les al·lusions al fred inclement, a l'amuntegament angoixant i caòtic dels fugitius a Girona, als bombardejos sobre Figueres, a la venda precipitada de joies a canvi d'uns quants francs, als saquejos de les maletes abandonades en ple ascens de la muntanya, a la inacabable espera a la intempèrie per passar a l'altra banda de la ratlla, a la visió nevada del Canigó, a la indignació i la ràbia, més sovint del que sembla, d'haver estat arrencats de tota vida coneguda. "Si tinguéssim el conformisme dels animals, seríem com ells. Nosaltres som molt pitjor: som bèsties tristes", escriu Lluís Ferran de Pol a les seves memòries, evocant la impressió de veure l'esperança de salvació a l'altra banda de la frontera crucificada entre el filferro de Sant Cebrià. ■

Gent

M.J. Jordan

Dels vins a les magdalenes: cuina de Nadal

No hi ha cap època de l'any en què el menjar es converteixi tant en el centre de la nostra atenció com Nadal. Per això l'oferta de guies i llibres és substancial i diversa. Podeu trobar des de llibrets per fer magdalenes amb motllos de coloraines inclosos (Xavier Barriaga, Grijalbo) fins a receptaris amb edicions acuradíssimes (com *La buena cocina* de Harold McGee, Debate) i fins i tot un manual per "gaudir d'una vida sana" que firmen Ferran Adrià, Valentí Fuster i el periodista Josep Corbella, que, amb el títol *La cocina de la salud* (Planeta) pretén donar claus per ajudar el públic a menjar bé perquè, malgrat que hi ha a l'abast informació més que suficient, els autors estan convençuts que no la tenim present en el dia a dia. Diuen que aporten pragmatisme i per fer més fàcil de pair el contingut l'han novel·lat i destaquen activitats del dia a dia d'una família: hi ha un moment per comprar i un altre per cuinar amb els nens.

D'això en sap molt Ada Parellada, que recopila les receptes de grans cuiners pensades per als infants i les presenta d'una manera original: amb entrevistes als xefs fetes per nens. Així descobrim que Santi Santamaria, a qui de petit fascinaven els boscos, sempre deia que el millor peix era el pollastre "perquè odiava les espines!". I que el germà dels Roca del Cellar, Jordi Roca (que hi prepara uns esplèndids bombons gelats), es delia pels cervellets arrebossats. El seu germà Joan Roca apareix en una altra guia petita i sucosa en què es convida tots els cuiners que tenen alguna estrella Michelin a les terres gi-

En plena època de grans àpats podeu trobar equilibri i costums sans al llibre conjunt de Fuster i Adrià ■ ARXIU

ronines a compartir receptes i paisatges de la Costa Brava amb els xefs que formen La Cuina de l'Empordanet. Si us tira més Barcelona, al llibre *Boqueria gourmand* (Viena) podreu passejar per l'amplíssima oferta de l'emblemàtic mercat i per les parades més populars. En canvi, si no sou de paladar exigent però voleu estalviar Pep Nogué ens ofereix a *Menjar bé en família per menys de 9 euros* (Columna) exactament el que diu el títol, amb 150 receptes de cada dia. Exemple: cigrons amb espinacs o compacte de coco amb pinya.

Pel que fa al món del vi, podeu recórrer a una petita guia elaborada per David Seijas, jove i reconegut sommelier d'El Bulli (*111 vins para el 2011*, de Grijalbo) o a la daurada *Guia de vins de Catalunya* que firmen Jordi Alcover i Sílvia Naranjo (Pòrtic). Ofereix una anàlisi completa de la nova collita del vi català amb 1.600 referències de vins tastats a cegues i ordenats segons puntuació.